

คุณค่าแห่งกวีนิพนธ์ (จากเพลโต ถึง ฮอเรซ)

※ ความปรารถนา

Plato, ใน The Republic กล่าวโจมตีกวีนิพนธ์หรือวรรณคดีอย่างรุนแรงและไม่เห็นคุณค่าด้วยเหตุใหญ่ก็คือ Plato เห็นว่ากวีนิพนธ์คลาดเคลื่อนจากความจริง (truth) ไม่ได้แสดงความจริง เพราะกวีนิพนธ์เป็นการถ่ายแบบ (imitation) จากความจริงถึง ๓ ชั้นด้วยกัน เช่นเดียวกับงานศิลปะอื่น ๆ ผู้สร้างศิลปะจึงเป็นแต่ ... a creator of appearances ... เท่านั้น Plato เห็นว่ากวีเป็นผู้ถ่ายแบบช่วงที่ ๓ จากธรรมชาติ (nature)

แม้ Plato, ใน Ion, จะไม่ยกย่องกวีว่ามีความสามารถในตัวเองหากแต่ได้รับ power divine จากพระเจ้า plato ก็ยังตระหนักถึงความมีอำนาจของบทกวีนิพนธ์ว่าจะดึงดูดคนได้เหมือนแม่เหล็กผู้ที่ถูกอำนาจนี้ (inspired) ก็จะมีอำนาจในตัวเอง inspire ผู้อื่นต่อไปได้เรื่อย ๆ นักวิจารณ์วรรณคดีหลัง plato ก็มองเห็นอำนาจของกวีนิพนธ์ว่ายิ่งใหญ่เพียงไร เช่น Longinus ใน On The Subline กล่าวว่า The effect of elevated language upon an audience is not persuasion but transport (วรรณคดีที่ตนนั้นไม่เพียงแต่ชักชวน

ให้คล้อยตามเท่านั้น แต่จะต้องนำพาไปได้)

เพราะ Plato เห็นว่าวรรณคดีคลาดเคลื่อนจากความจริง แต่วรรณคดีมีอำนาจมาก เขาจึงเกรงว่าอำนาจของวรรณคดีจะก่อความยุ่งเหยิงวุ่นวายในรัฐ อาจกล่าวว่า Plato มองวรรณคดีอย่างนักปกครอง ใน The Republic เขาตำหนิการแสดงอารมณ์สะเทือนใจ (passion) อย่างไม่พยายามควบคุมสำรวมว่าเป็น การกระทำของคนอ่อนแอเช่นสตรีเพศ Plato เห็นว่ากวีผู้ถ่ายแบบแทนที่จะสนับสนุนหลักเหตุผลในวิญญาณ (rational principle in the soul) กลับพยายามกลับทำให้คนพอใจโดยให้อารมณ์ความรู้สึก ซึ่งง่ายแก่การถ่ายแบบ อย่างไรก็ตาม Plato ก็ได้ยอมรับจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามว่าคนส่วนมากมี ความสุขที่จะได้แสดงอารมณ์

Aristotle เป็นผู้เปิดทางสำหรับนักวิจารณ์วรรณคดีที่จะชี้คุณค่าของกวีนิพนธ์ให้เป็น ที่ประจักษ์ และสามารถแก้ข้อกล่าวหาของ Plato ได้ อย่างมีเหตุมีผลหนักแน่น Aristotle เห็นตรงกับ Plato ในบางอย่าง แต่ความเห็นที่ตรงกันกลับ

เป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าของวรรณคดี ข้อที่เห็นตรงกันก็คือ กวีนิพนธ์เป็นการถ่ายแบบ และ กวีนิพนธ์ให้ความสุข

Aristotle กล่าวว่า การถ่ายแบบเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่ฝัง ราก ลึก อยู่ ตั้งแต่ยังเป็น เด็ก ลักษณะนี้ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์ เพราะมนุษย์ถ่ายแบบได้เก่งที่สุด ยิ่งไปกว่านั้น การถ่ายแบบ หรือการเรียนรู้ยัง ให้ความ สุข ที่มี ชีวิต จิตใจ ที่ สุก (... to learn gives the liveliest pleasure,')

Aristotle ไม่เห็นอย่าง Plato ว่า การแสดงอารมณ์ด้วยอิทธิพลของ กวีนิพนธ์ จะทำให้มนุษย์ วุ่นวาย ไม่เห็นว่าวรรณคดีจะมอบเมามอบมนุษย์ให้หมกมุ่นอยู่แต่กับอารมณ์ที่ไม่พึงแสดงออก ตรงกันข้าม Aristotle กลับเห็นว่า การแสดงอารมณ์ ๒ อย่างคือ ความสลดใจ (pity) และความกลัว (fear) จะทำให้มนุษย์ชำระอารมณ์เหล่านั้นออกจากใจ วรรณคดีที่เข้าลักษณะนี้ก็คือ Tragedy

ข้อหาจรรยาของ Plato ที่ว่า กวีนิพนธ์ คลาดเคลื่อนจากความจริงเพราะเป็นการ ถ่าย แบบ ชั้นที่ ๓ จากธรรมชาติ แต่ Aristotle ว่าไม่ใช่ Aristotle ว่า กวีนิพนธ์ถ่ายแบบพฤติกรรมของมนุษย์หรือเรื่องราวของมนุษย์ (men in action) ด้วยเหตุนี้ Aristotle จึงถือว่าในการแต่ง Tragedy นั้น Plot สำคัญที่สุด เพราะ Plot คือการถ่ายแบบพฤติกรรม Plot คือการจัดระเบียบเหตุการณ์

Plato ถือว่าความจริง (truth) คือธรรมชาติ แต่ Aristotle น่าจะถือว่าความจริงคือความ

เป็น universal Aristotle เห็นว่ากวีนิพนธ์เหนือกว่าประวัติศาสตร์ ตรงที่ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นแล้วเท่านั้น แต่กวีนิพนธ์เป็นเรื่องราวที่เป็นจริงอยู่ทุกยุคทุกสมัย ไม่ ขึ้น แก่ กาล หรือ เทศา Aristotle กล่าวว่า '... มีใช้หน้าที่ของกวีที่จะเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว, แต่จะต้องเล่าเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ - สิ่งที่จะเป็นไปได้ (possible) ตามกฎของความเป็นไปได้ (law of probability or necessity) ด้วยเหตุนี้ กวีนิพนธ์มุ่งจะแสดงความ เป็นสากล, ประวัติศาสตร์ความเป็นเฉพาะ' Aristotle ยังได้อธิบายต่อไปอีกว่า ความเป็นสากลนั้น หมายความว่า '... คุณลักษณะหนึ่งจะพูดหรือกระทำอย่างไรในโอกาสหนึ่งตามกฎแห่งความเป็นไปได้ ...'

Aristotle มิได้พูดถึง imagination โดยตรง แต่ถ้าจะถือว่า imagination คือ 'every idea of the mind, in whatever form it presents itself, which gives birth to speech,' แล้วเราจะเห็นว่า Aristotle เห็นต่างจาก Plato อีกข้อหนึ่งคือ Plato มอง imagination ของกวีในแง่ที่ได้รับอิทธิพลจากพระเจ้า แต่ Aristotle เห็นว่ากวีจะสร้าง imagination ขึ้นมาตัวเอง ดังที่เขา กล่าวว่า '... กวีควรที่จะแสดงบทละครของเขาเอง ให้ดีที่สุดเท่าที่ สามารถ, ด้วยสีหน้าท่าทางที่เหมาะสม, เพราะ ผู้ที่สามารถรู้สึก ได้ ย่อม จะ โนม้ น้าว จิตใจ คน ให้ คล้อยตามไปได้ด้วยความเห็นอกเห็นใจ โดยธรรมชาติ'

Longinus เป็นนักวิจารณ์วรรณคดีคนสำคัญอีกคนหนึ่งที่น่าสนใจ Aristotle เขาเห็นว่าจินตนาการของมนุษย์นั้นลึกซึ้งและกว้างไกล ('our imagination often pass beyond the bounds of space.') เขาจึงเห็นว่ากวีนิพนธ์ที่จะถึงขั้นจะต้องเกิดจากกวีที่มีความคิดลึกซึ้ง (great conceptions) ประกอบกับอารมณ์สะเทือนใจที่มีกำลังแรง เป็น ๒ ข้อแรกในจำนวน ๕ ข้อที่จะทำให้กวีนิพนธ์ถึงความเป็นเลิศ (sublime) อารมณ์สะเทือนใจ (passion) แต่เพียงอย่างเดียวไม่ทำให้ถึง sublime ได้ แต่ Longinus ก็เห็นว่ากวีนิพนธ์ที่ถึงขั้นสูงนั้นต้องเกิดจากอารมณ์สะเทือนใจที่แท้จริง ('there is no tone lofty as that of genuine passion')

ความคิดอีกข้อหนึ่งของ Longinus ที่คล้าย Aristotle ก็คือ Aristotle ว่ามนุษย์มีความสุขในการถ่ายแบบ และกวีนิพนธ์เป็นการถ่ายแบบที่เป็น universal คือเป็นจริงอยู่ทุกยุคสมัย Longinus กล่าวว่า '...สิ่งที่ยิ่งใหญ่จริงๆ นั้นจะต้องคงทนต่อการตรวจสอบซ้ำๆ ซากๆ ... จะต้องงดงาม (fine) และจริงแท้ (genuine) ซึ่งจะทำให้ความพอใจแก่ทุกคนและเสมอไป (please all and always)'

Longinus กับ Horace มีความเห็นตรงกันว่า ความพยายามที่จะเขียนกวีนิพนธ์ให้ถึงขั้น sublime นั้น บางทีกลมเหลวถ้าปราศจากความรู้ลึกที่แท้จริง และไม่มีความคิดที่สูงส่งลึกซึ้ง Horace กล่าวว่า '...ในการเขียนที่ต้นนี้, สิ่งสำคัญสิ่งแรกที่จะเป็นต้นกำเนิดที่มีพลังก็คือ wisdom ...

และว่าบางทีความพยายาม มากเกินไป ก็อาจ จะพลาดได้ '...likewise a poem, which is brought into being and designed for the delight of the spirit, if it depart ever so little from the highest in quality, sinks toward the lowest'

Horace มีความเห็นว่า ศิลปะบางชั้นมีความงามที่จำกัด แต่บางชั้นก็ทำความพอใจให้ตลอดไป

Aristotle และ Longinus เห็นตรงกันว่าคุณค่าหรือประโยชน์ของกวีนิพนธ์อยู่ที่ให้ความสุข ในชั้นลึกซึ้ง คือ Aristotle เห็นว่า การมีความสุขเพราะการแสดงอารมณ์ที่ถูก เร้าพาไป โดยบทกวีนิพนธ์ จะทำให้ใจสะอาดบริสุทธิ์และสูงขึ้น ส่วน Longinus เห็นว่าความสามารถสร้าง great conceptions เป็นลักษณะสำคัญ ข้อแรกที่จะนำไปสู่ sublimity และลักษณะสำคัญข้อที่ ๒ คือ ความรู้สึกสะเทือนใจอย่างจริงจัง

Plato แม้จะไม่เห็นคุณค่าของกวีนิพนธ์ ก็ปฏิเสธอำนาจของกวีนิพนธ์ไม่ได้ จึงยอมรับกวีนิพนธ์บางพวกที่เขาเห็นว่าไปทำให้อารมณ์พุ่งชาน Plato เห็นว่ากวีนิพนธ์ที่พอจะยอมรับได้นั้นจะต้องมีประโยชน์ต่อรัฐ และชีวิตมนุษย์

Horace อาจจะได้แรงบันดาลใจจาก Plato ในข้อนี้บ้างก็เป็นได้ เพราะเขากล่าวเป็นทำนองว่า กวีควรจะสอนหรือให้ความพอใจ หรือทั้งสองอย่าง ('The aim of poets is either to be beneficial or to deliyht, or in their phrases to combine charm and high applicality to life.' ◎)